

# Innst. O. nr. 97

(1999-2000)

## Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre m.v.)

Ot.prp. nr. 52 (1999-2000)

Til Odelstinget

### 1. SAMMENDRAG

#### Innledning

Barne- og familiedepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag til endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd, kapittel 14. Endringen gjelder fedres opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Det fremmes forslag om at fedre skal få fødsels- eller adopsjonspenger basert på egen opptjening i situasjoner der mor etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon går ut i arbeid, tar utdanning på heltid eller tar utdanning i kombinasjon med arbeid, som i sum gir heltid. Det samme skal gjelde dersom mor på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det skal med andre ord foreligge et reelt omsorgsbehov etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon. Det fremmes videre forslag om at avtjening av verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger.

Forslaget ble presentert i St.prp. nr. 1 (1999-2000) Folketrygden. Det fremgår av Budsjett-innst. S. nr. 2 (1999-2000) fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2000 vedkommende rammeområde 2 Barne- og familiedepartementet, at et flertall støtter regjeringens forslag om å gi fedre rett til fødsels- og adopsjonspenger basert på egen opptjening når mor etter fødselen går ut i arbeid eller utdanning.

I St.prp. nr. 1 (1999-2000) Folketrygden er det redegjort for merutgiftene ved å innføre selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre når det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon. Utgiftene ble anslått til om lag 90 mill. kroner på årsbasis. For 2000 er merutgiftene anslått til 12 mill. kroner, som

ligger inne i budsjetttrammen for 2000 på kap. 2530 post 70.

Det har de senere årene vært fokusert stadig mer på fedres rolle i omsorgen for barn, og det har vært sterke politiske oppfordringer rettet mot fedre for at de skal ta i bruk sine rettigheter. Imidlertid faller årlig rundt 13 000 fedre utenfor fødselspengeordningen fordi kvinnen mangler opptjening.

#### Gjeldende regelverk

Fedre har etter gjeldende regelverk en avledet rett til fødselspenger. Dette innebærer at både mor og far må ha opptjent rett til fødselspenger gjennom yrkesaktivitet. En yrkesaktiv far vil dermed ikke ha rett til fødselspenger i situasjoner der mor før fødselen har vært student eller hjemmearbeidende.

En mor som oppfyller kravene til opptjening, mottar derimot fødselspenger uavhengig av hva far foretar seg før og etter fødselen. I praksis er det dermed åpnet for dobbeltomsorg i situasjoner der mor får fulle fødselspengerrettigheter selv om far eksempelvis er hjemmearbeidende, arbeidsledig eller tar ulønnet permisjon.

Gjeldende regelverk slår uheldig ut i situasjoner der en mor som ikke har opptjent rett til fødselspenger, etter fødselen ønsker å gå ut i arbeid eller påbegynne/gjenoppta utdanning på heltid. I disse situasjonene foreligger det et omsorgsbehov, men en yrkesaktiv far vil ikke ha krav på fødselspenger. Regelverket slår også uheldig ut dersom en mor som har opptjent rett til fødselspenger i en deltidsstilling, ønsker å gå ut i full jobb etter fødselen. I denne situasjonen foreligger det et fullt omsorgsbehov, men en fulltidsarbeidende far vil bare motta reduserte fødselspenger dersom han velger å være hjemme med barnet.

### **Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor går ut i arbeid etter fødselen**

Fedreutvalget (NOU 1995:27 «Pappa kom hjem»), anbefalte at fars rett til fødselspenger må være basert på et reelt omsorgsbehov etter fødselen. En far skal kunne opptjene fødselspenger i kraft av sin egen yrkesaktivitet dersom mor etter fødselen går ut i arbeid.

Så godt som alle høringsinstansene støtter forslaget om at far skal få rett til fødselspenger basert på egen opptjening når mor går ut i arbeid etter fødselen. De fleste høringsinstansene er enige med utvalget i at retten til fødselspenger må knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov.

Flertallet av høringsinstansene er på denne bakgrunn imot at det i for stor grad skal åpnes for dobbeltomsorg. De støtter forslaget om at fars fødselspenger skal reduseres når mor går ut i en deltidsstilling, men at far skal få utbetalt fulle fødselspenger når mor etter fødselen arbeider minst 75 pst. av full stilling.

Forslaget om at far skal få fødselspenger basert på egen opptjening når mor etter fødselen går ut i arbeid, vil omfatte en del av de fedre som i dag faller utenfor regelverket, samtidig som det innebærer at fars rett knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov. Fars rett vil imidlertid fortsatt være avhengig av mors tilpasninger etter fødselen. Dersom mor ikke ønsker eller ikke har mulighet til å gå ut i arbeid eller utdanning, vil far ikke ha uttaksrett til fødselspenger og dersom mor etter fødselen arbeider deltid, vil far i prinsippet få reduserte fødselspenger.

Departementet støtter Fedreutvalgets forslag om at det må aksepteres en viss grad av dobbeltomsorg, men for å motvirke en for stor grad av dobbeltomsorg, må fødselspengene til far reduseres i de tilfeller der mor arbeider kort deltid. I forhold til kvinner som arbeider lang deltid, kan det imidlertid være vanskelig å fastsette hvor grensen bør gå.

Departementet har kommet til at grensen bør settes til 75 pst. av stillingens ordinære arbeidstid i tråd med Fedreutvalgets forslag. Forslaget innebærer at far i prinsippet bare er berettiget, reduserte fødselspenger dersom mor etter fødselen går ut i en deltidsstilling som tilsvarer mindre enn 75 pst. av full arbeidstid. Når mor arbeider minst 75 pst. stilling, får imidlertid far fødselspenger basert på egen stillingsbrøk.

### **Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor tar utdanning på heltid**

Med unntak av ett medlem foreslo utvalget at far skal gis selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger også når mor etter fødselen tar utdanning på heltid. Utvalget var delt i spørsmålet om hvorvidt det er tilstrekkelig at mor påbegynner en utdanning etter fødselen, eller om hun må gjenoppta en påbegynt utdanning.

Et flertall av høringsinstansene støtter anbefalingene om at en yrkesaktiv far skal få rett til fødselspenger i situasjoner der mor påbegynner utdanning etter fødselen.

Barne- og familiedepartementet vil bemerke at situasjonen til yrkesaktive menn som får barn med studenter har vært avgjørende for å sette i gang arbeidet med å utrede fedres rett til fødselspenger. Etter departementets vurdering er det viktig at forslaget til lovendring omfatter denne gruppen. Det er viktig å sikre de familiene der mor er i et utdanningsløp når hun får barn. Dette vil antagelig være mest utbredt i praksis. Det kan imidlertid tenkes at en mor som har vært hjemme før fødselen, velger å påbegynne utdanning etter fødselen og at far ønsker å ta omsorgen for barnet. Gode grunner taler for å styrke fars rettigheter også i denne situasjonen.

Etter departementets oppfatning taler mye for å åpne for at fedre skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger både i situasjoner der mor påbegynner og gjenopptar utdanning på heltid.

Ut fra kontrollhensyn mener departementet at ordningen bør avgrenses til å gjelde utdanningsinstitusjoner på alle nivåer der utdanningen er offentlig godkjent og gir formell kompetanse.

I situasjoner der mor tar utdanning på heltid, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

### **Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor kombinerer arbeid og utdanning**

Fedreutvalget foreslo at mor måtte ta utdanning på heltid for at far skulle få fødsels- eller adopsjonspenger basert på egen opptjening.

Departementet har vurdert om det bør åpnes for at mor skal kunne ta utdanning på deltid og om det skal åpnes for deltidsstudier i kombinasjon med arbeid. Dersom mor etter fødselen kombinerer arbeid og utdanning, vil det kunne foreligge et fullt omsorgsbehov.

Departementet mener at det ikke bør åpnes for at fars rett til fødselspenger skal utløses når mor er deltidsstudent. Imidlertid mener departementet at gode grunner taler for å inkludere tilfeller der mor kombinerer arbeid og utdanning, såfremt dette i sum tilsvarer heltid.

Det foreslås inntatt en ny bestemmelse i folketrygdloven § 14-9 om at far kan få rett til fødselspenger når mor etter fødselen kombinerer arbeid og utdanning, slik at det i sum gir heltid. En tilsvarende bestemmelse må tas inn når det gjelder retten til adopsjonspenger.

### **Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor er syk**

Departementet finner at det ved innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre

også bør åpnes for at far kan ta ut sine rettigheter når det etter fødselen foreligger et omsorgsbehov fordi mor på grunn av fysisk eller psykisk sykdom eller innleggelse i helseinstitusjon ikke er i stand til å ta seg av barnet.

I situasjoner der mor er syk etter fødselen, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

### **Forholdet til fedrekvoten**

Departementet foreslår en videreføring av gjeldende bestemmelse om komprimering av fedrekvoten, slik at far i de tilfellene mor har arbeidet mindre enn 75 pst. stilling, får mulighet til å ta ut fulle fødselspenger over en kortere periode.

Forslaget innebærer at fedrekvoten opprettholdes slik den fungerer i dag i tilfeller der mor har opptjent rett til fødselspenger, og at det er mors arbeidstid før fødselen som blir avgjørende for hva far får utbetalt.

### **Forholdet til engangsstønaden ved fødsel og adopsjon**

Etter folketrygdloven § 14-12 blir det utbetalt en engangsstønad til kvinner som ikke har opptjent rett til fødselspenger, dvs. i tilfeller der kvinnen er hjemmearbeidende, under utdanning eller når forutgående yrkesaktivitet ikke er tilstrekkelig til å oppfylle vilkårene for løpende fødselspenger.

I forbindelse med innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre, kan det stilles spørsmål ved om familier der kvinnen er berettiget til engangsstønad skal få både «i pose og sekk». Dersom man skal unngå «dobbelutbetaling», må man enten unnlate å utbetale engangsstønad til mor i tilfeller der far planlegger å ta ut løpende fødselspenger, eller det må gjøres et forholdsmessig fradrag i fars fødselspenger.

Barne- og familiedepartementet ser at forholdet til engangsstønaden skaper problemer.

Det kan synes urimelig at mor skal få full engangsstønad dersom far tar ut fødselspenger basert på egen opptjening. Departementet vil imidlertid ikke i denne omgang foreslå avkortingsregler for engangsstønaden.

Departementet vil inntil videre foreslå at engangsstønaden opprettholdes og utbetales uavkortet til mødre som er berettiget til den.

Departementet vil ikke åpne for at fedre med lav inntekt skal kunne velge å motta engangsstønad istedenfor løpende fødselspenger. Endringsforslaget tar sikte på at fedre som oppfyller opptjeningskravene, skal få ta ut fødselspenger dersom det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen.

### **Avtjening av sivil eller militær verneplikt som grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger**

Departementet vil anbefale at det åpnes for at avtjening av verneplikt skal gi opptjening til fødsels- og adopsjonspenger på linje med yrkesaktivitet. Begrunnelsen for endringsforslaget er at verneplikten er en lovpålagt samfunnsplikt og at den vernepliktige i mange tilfeller hindres i å skaffe ordinært inntektsgivende arbeid som ville ha gitt opptjeningsrett til fødselspenger.

### **Rehabiliterings- og attføringspenger som grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger**

Forutsatt at Stortinget vedtar forslaget i Ot.prp. nr. 48 (1998-1999) om at rehabiliterings- og attføringspenger skal anses som pensjonsgivende inntekt, kan det vurderes om ytelsene skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Departementet vil på bakgrunn av en slik vurdering, som også må omfatte de økonomiske konsekvensene, eventuelt komme tilbake med et forslag.

## **2. KOMITEENS MERKNADER**

### **Generelle merknader**

Komiteen vil vise til at det de senere årene har vært fokusert på fedres rolle i omsorgen for barn, og det har vært politisk enighet om at fedrene skulle oppfordres til å benytte seg av sine rettigheter. Komiteen har merket seg at endringen gjelder fedres opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Forslaget innebærer at fedre skal få fødsels- eller adopsjonspenger basert på egen opptjening i situasjoner der mor etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon går ut i arbeid, tar utdanning på heltid eller tar utdanning i kombinasjon med arbeid, som i sum gir heltid. Det samme skal gjelde dersom mor på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Komiteen viser også til at det fremmes forslag om at avtjening av verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Forslaget innebærer også en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger.

Komiteen viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (1999-2000) der komiteen sier følgende:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det som positivt at Regjeringen vil gi fedre rett til fødselspenger ut fra egen opptjening og stillingsbrøk. Flertallet mener dette vil være et viktig bidrag til å styrke fedres deltakelse i barneomsorgen, og et viktig likestillingspolitisk tiltak. Flertallet viser til at fedres rett til fødselspenger i dag er avledet av morens rett. Flertallet ser at dette er et problem i familier der mor ønsker å gå ut i arbeid eller utdanning etter fødselen og ikke har opptjent rett til fødselspenger. Flertallet har merket seg at det er om lag 13 000

fedre som ikke har rett til fødselspenger i dag fordi moren mangler opptjening. Flertallet viser også til at dagens ordning medfører at familier med deltidsarbeidende mor og heltidsarbeidende far taper økonomisk på at far tar ut en del av fødselspermisjonen.

Flertallet støtter Regjeringens forslag om å gi fedre rett til fødsels- og adopsjonspenger basert på egen stillingsbrøk når mor etter fødselen går ut i arbeid eller utdanning med virkning fra 1. juli 2000.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke at saken blir avgitt under meget sterkt tidspress og uten mulighet for høringer i komiteen. Disse medlemmer finner denne form for saksbehandling lite tilfredsstillende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at det i mange år har vært fokusert mer på fedres rolle i omsorgen for barn. Dette mener disse medlemmer er positivt.

Den store oppmerksomheten er etter disse medlemmers syn imidlertid fokusert rundt fedres rettigheter til fødselspengeordningen. Disse medlemmer registrerer at det årlig er 13 000 fedre som faller utenfor dagens ordning fordi kvinner mangler opptjening. Disse medlemmer deler også synet på likhetsprinsippet som ligger til grunn i Ot.prp. nr. 52 (1999-2000) vedrørende lik rett til opptjening.

Det disse medlemmer imidlertid vil presisere er Fremskrittspartiets prinsipielle politikk vedrørende fødselspenger. En politikk som etter disse medlemmers syn er den eneste rettfærdige ordningen. Fremskrittspartiets alternative ordning vil i prinsippet sørge for at fødselspengene følger barnet, med lik sum til alle. Dette vil gjøre loven om opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger overflødig, og sørge for at alle får samme sum utbetalt i nedkomststønad, uavhengig av inntektsforhold.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en melding hvor en lik utbetaling erstatter dagens lovgivning vedrørende fødsels- og adopsjonspenger.»

Komiteens medlemmer fra Høyre slutter seg til proposisjonens forslag. Disse medlemmer merker seg forslagene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Disse medlemmer vil ikke ta stilling til disse nå, men vil komme tilbake til dette ved budsjettbehandlingen for 2001.

*Merknader til kap. 3 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor går ut i arbeid etter fødselen*

Komiteen viser til forslaget om at far skal få fødselspenger basert på egen opptjening når mor etter

fødselen går ut i arbeid, og har merket seg at dette vil omfatte en del av de fedre som i dag faller utenfor regelverket, samtidig som at det innebærer at fars rett knyttes opp mot et reelt omsorgsbehov. Komiteen har imidlertid merket seg at fars rett fortsatt vil være avhengig av mors tilpasninger etter fødselen. Dersom mor ikke ønsker eller ikke har mulighet til å gå ut i arbeid eller utdanning, vil far ikke ha uttaksrett til fødselspenger og dersom mor etter fødselen arbeider deltid, vil far i prinsippet få reduserte fødselspenger.

Komiteens flertallet, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at man må aksepteres en viss grad av dobbeltomsorg, men for å motvirke en for stor grad av dobbeltomsorg, må fødselspengene til far reduseres i de tilfeller der mor arbeider kort deltid. I forhold til kvinner som arbeider lang deltid, kan det imidlertid være vanskelig å fastsette hvor grensen bør gå.

Flertallet har merket seg Regjeringens forslag om at grensen bør settes til 75 pst. av stillingens ordinære arbeidstid. Forslaget innebærer at far i prinsippet bare er berettiget til reduserte fødselspenger dersom mor etter fødselen går ut i en deltidsstilling som tilsvarende mindre enn 75 pst. av full arbeidstid. Når mor arbeider minst 75 pst. stilling, får imidlertid far fødselspenger basert på egen stillingsbrøk. Dette vil åpne for en viss grad av dobbeltomsorg, som må kunne aksepteres på bakgrunn av at deltidsarbeid er utbredt blant norske kvinner og at det i enkelte bransjer kan være vanskelig å få full stilling.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter Regjeringens forslag om fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor går ut i arbeid etter fødsel.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at flere høringsinstanser, deriblant Likestillingsombudet, peker på at det finnes innvendinger i forhold til den innlagte begrensningen i forslaget som skal gi fedre selvstendige rettigheter til fødselspenger. Mødrene må jobbe minst 75 pst. for å gi fedre egne fulle rettigheter. Det påpekes at det er utbredt blant kvinner å jobbe deltid, og da også i brøker under 75 pst.

Dette medlem mener det er positivt at forslaget om selvstendige rettigheter nå kommer. For at det skal bety faktisk likestilling må det imidlertid, som Likestillingsrådet påpeker i sin høringsuttalelse, gi menn mulighet til en slik rettighet uten at det ligger noen økonomiske hindringer i veien. Det vil også gi en svært dårlig likestillingspolitisk signaleffekt om menns rett til fødselspenger fremdeles skal være avhengig av kvinnens yrkesdeltagelse. Mange menn vil føle at en slik ordning opprettholder farsrollen som en reserve eller hjelper og ikke som en fullverdig om-

sorgsperson. Dette medlem mener derfor at en yrkesaktiv far skal ha rett til fødselspenger ut fra egen opptjent rett etter folketrygdloven, uavhengig av mors disposisjoner før og etter fødselen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringa fremme forslag til endringer i folketrygdlovens kapittel 14, slik at mor og far likestilles i forhold til retten til fødselspenger. Dette innebærer at en yrkesaktiv far skal ha rett til fødselspenger ut fra egen opptjent rett etter folketrygdloven, uavhengig av mors disposisjoner før og etter fødselen.»

*Merknader til kap. 4 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor tar utdanning på heltid*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at situasjonen til yrkesaktive menn som får barn med studenter har vært avgjørende for å sette i gang arbeidet med å utrede fedres rett til fødselspenger.

Flertallet ser det som viktig å sikre de familierne der mor er i et utdanningsløp når hun får barn. Dette vil antagelig være mest utbredt i praksis. Det kan imidlertid tenkes at en mor som har vært hjemme før fødselen, velger å påbegynne utdanning etter fødselen og at far ønsker å ta omsorgen for barnet. Gode grunner taler for å styrke fars rettigheter også i denne situasjonen. Et ytterligere argument er at det etter folketrygdloven § 14-9 første ledd bokstav b, åpnes for at far i situasjoner der mor har opptjent rett til fødselspenger gjennom yrkesaktivitet, kan overta fødselspengeretten hvis mor etter fødselen påbegynner eller gjenopptar utdanning på heltid.

Flertallet er av den oppfatning at mye taler for å åpne for at fedre skal få selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger både i situasjoner der mor påbegynner og gjenopptar utdanning på heltid.

Flertallet viser til at ordningen avgrenses til å gjelde utdanningsinstitusjoner på alle nivåer der utdanningen er offentlig godkjent og gir formell kompetanse.

Når det gjelder hva som skal regnes som offentlig godkjent utdanning mener flertallet at det bør tas utgangspunkt i de utdanninger som gir rett til støtte fra Lånekassen.

Flertallet mener at det for trygdeetatens kontroll vil være tilstrekkelig at det i forbindelse med fremsettelse av krav om fødselspenger til far fremlegges opptaksbevis og utdanningsstedets bekreftelse av at mor har påbegynt en utdanning. Mor må også legge fram bekreftelse på at den utdanningen hun tar er omfattet av rett til studiefinansiering gjennom Lånekassen. Trygdeetaten vil uansett ikke ha mulighet til å føre kontroll utover det å oppstille krav om dokumentasjon for opptak/registrering samt betalt semesteravgift/skolepenger og å avkreve egenerklæring ved fremsettelse av krav. Stønadsmottaker forplikter seg

ved egenerklæring i form av underskrift på skjemaet for krav om fødsels- og adopsjonspenger til å gi beskjed om endringer i blant annet studiesituasjonen.

Flertallet er klar over at når far får selvstendig opptjeningsrett i situasjoner der mor gjenopptar utdanning, kan det stilles spørsmål ved om mor samtidig skal motta fødselsstipend. Varigheten av fars stønadsperiode vil selvsagt være av betydning.

Flertallet forutsetter at det i forbindelse med oppfølgingen av NOU 1999:33 Nyttige lærepenger, blir tatt stilling til forholdet mellom fødselsstipend fra Lånekassen og ytelser fra trygden som dekker samme formål.

Flertallet støtter forslaget om å gi far rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor tar utdanning på heltid.

*Merknader til kap. 5 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor kombinerer arbeid og utdanning*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det ikke bør åpnes for at fars rett til fødselspenger skal utløses når mor er deltidsstudent. Imidlertid mener flertallet at fedre skal få fødsels- og adopsjonspenger i de tilfeller der mor kombinerer arbeid og utdanning, såfremt dette i sum tilsvarer heltid. Flertallet støtter at det ikke oppstilles noen grense for hvor mye mor må studere.

Flertallet har merket seg at utfra kontrollhensynet, bør ordningen avgrenses til å gjelde utdanningsinstitusjoner på alle nivåer der utdanningen er offentlig godkjent og gir formell kompetanse. Dette betyr at ordningen omfatter både offentlige og private utdanningsinstitusjoner. Ordningen omfatter også læringer med godkjent lærekontrakt. Flertallet vil understreke at hobbypregede kurs som for eksempel rosemalning og gitarspilling, helt klart faller utenfor.

Flertallet har merket seg at den enkelte sak må vurderes konkret, og at trygdekontoret så langt det passer ellers vil kunne bygge på de kriteriene som er lagt til grunn i forbindelse med stønad til enslig mor eller far etter folketrygdloven § 15-12.

Flertallet har også merket seg at mor i sammenheng med at det fremsettes krav om fødselspenger til far, må framlegge opptaksbevis og utdanningsstedets bekreftelse på at utdanningen er påbegynt. Hun må også legge fram bekreftelse på at den utdanningen hun tar er omfattet av rett til studiefinansiering gjennom Lånekassen. Flertallet vil understreke at stønadsmottaker forplikter seg ved egenerklæring i form av underskrift på skjemaet for krav om fødsels- og adopsjonspenger til å gi beskjed om endringer i blant annet studiesituasjonen.

Flertallet støtter forslaget om å gi fedre rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor kombinerer arbeid og utdanning.

*Merknader til kap. 6 Fars rett til fødsels- og adopsjonspenger når mor er syk*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det ved innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre også åpnes for at far kan ta ut sine rettigheter når det etter fødselen foreligger et omsorgsbehov fordi mor på grunn av fysisk eller psykisk sykdom eller innleggelse i helseinstitusjon ikke er i stand til å ta seg av barnet.

Flertallet viser også til at i situasjoner der mor er syk etter fødselen, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

Flertallet mener at det ved vurderingen av om det foreligger et omsorgsbehov, vil være naturlig å bygge på de kriteriene som etter folketrygdloven §§ 14-9 første ledd og 14-17 andre ledd er lagt til grunn i situasjoner der mor eller adoptivmor har opptjent rett til fødsels- eller adopsjonspenger. Flertallet viser til at hensikten må være å fange opp situasjoner der mor på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det kan for eksempel være snakk om alvorlige bekkenlønnsplager, revmatiske lidelser, gjentatte besvimelsesanfall eller annen sykdom. Behovet må uansett dokumenteres med særskilt legeerklæring.

Flertallet har merket seg at av hensyn til en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger, foreslår departementet at adoptivfaren skal få selvstendig opptjeningsrett til adopsjonspenger når adoptivmoren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller når adoptivmoren er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.

Flertallet støtter forslaget om fedres rett til fødselspenger når mor er syk.

*Merknader til kap. 7 Forholdet til fedrekvoten*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det som viktig å videreføre fedrekvoten i tilfeller der begge foreldrene har rett til fødsels- eller adopsjonspenger.

Flertallet vil understreke at de særregler som i dag gjelder for fedrekvoten kan videreføres i kombinasjon med forslaget om at far skal få fødselspenger i forhold til sin egen stillingsdel dersom mor arbeider minst 75 pst. stilling.

Flertallet vil understreke at dersom far skal ta permisjon utover fedrekvoten, vil de alminnelige beregningsreglene etter folketrygdloven § 14-9 sjuende ledd komme til anvendelse.

Flertallet har merket seg at av hensyn til en harmonisering av regelverket for rett til fødselspenger og adopsjonspenger, foreslår Barne- og familiedepartementet en identisk bestemmelse når det gjelder fedrekvoten ved adopsjon.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, støtter forslaget om en videreføring av gjeldende bestemmelse om komprimering av fedrekvoten, slik at far i de tilfellene mor har arbeidet mindre enn 75 pst. stilling, får mulighet til å ta ut fulle fødselspenger over en kortere periode.

Dette flertall viser til at forslaget innebærer at fedrekvoten opprettholdes slik den fungerer i dag i tilfeller der mor har opptjent rett til fødselspenger, og at det er mors arbeidstid før fødselen som blir avgjørende for hva far får utbetalt.

Dette flertall viser til Regjeringens fremlegg i forholdet til fedrekvoten, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at fedre generelt ikke vil ha rett på fødselspenger basert på egen stillingsstørrelse ved uttak av fedrekvoten i fødselspengeordningen. Dette innebærer at den foreslåtte lovendring ikke vil gjøre det enklere for fedre å benytte fedrekvoten i de tilfeller moren har arbeidet i mindre enn 75 pst. stillingsstørrelse.

Disse medlemmer vil foreslå at alle fedre som tar ut fedrekvoten skal få fødselspenger i forhold til sin egen stillingsbrøk. Dette vil gjøre det til et mer reelt alternativ for fedrene å benytte seg av fedrekvoten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«§ 14-10 første til tredje ledd skal lyde:

Dersom både moren og faren fyller vilkårene for rett til fødselspenger, er 20 stønadsdager (4 uker) av stønadsperioden forbeholdt far (fedrekvote). Hvis faren helt eller delvis lar være å ta ut fedrekvoten, blir stønadsperioden tilsvarende kortere.

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-9 fjerde ledd bokstavene a til e er oppfylt. Når far tar ut fedrekvoten, får han fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel, uten hensyn til bestemmelsen i § 14-9 sjuende ledd første punktum.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at moren mottar graderte fødselspenger på opptil 50 pst. etter § 14-4 sjuende ledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Femte og sjette ledd skal lyde:

For å få unntak etter fjerde ledd må det godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil gi urimelige utslag.

Selv om ingen av vilkårene i fjerde ledd bokstavene a til e er oppfylt, kan det i helt spesielle tilfeller gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom uforutsette hendinger gjør det urimelig å kreve uttak av fedrekvoten.

Nåværende § 14-18 blir ny § 14-19.

§ 14-19 andre og tredje ledd skal lyde:

Adoptivfaren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-18 tredje ledd bokstavene a til e er oppfylt. Når adoptivfaren tar ut fedrekvoten, får han adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel, uten hensyn til bestemmelsen i § 14-18 femte ledd første punktum.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at den andre av adoptivforeldrene mottar graderte adopsjonspenger på opptil 50 pst. etter § 14-14 åttende ledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Nåværende sjuende ledd oppheves.»

*Merknader til kap. 8 Forholdet til engangsstønaden ved fødsel og adopsjon*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser at forholdet til engangsstønaden skaper problemer.

Flertallet ser også at det kan synes urimelig at mor skal få full engangsstønad dersom far tar ut fødselspenger basert på egen opptjening, flertallet vil imidlertid ikke i denne omgang foreslå avkortingsregler for engangsstønaden.

Flertallet vil inntil videre foreslå at engangsstønaden opprettholdes og utbetales uavkortet til mødre som er berettiget til den.

Flertallet går ikke inn for å åpne for at fedre med lav inntekt skal kunne velge å motta engangsstønad istedenfor løpende fødselspenger.

Endringsforslaget tar sikte på at fedre som oppfyller opptjeningskravene, skal få ta ut fødselspenger dersom det foreligger et omsorgsbehov etter fødselen.

Flertallet viser til at når det gjelder engangsstønad ved adopsjon, foreslås det at bestemmelsen endres i tråd med folketrygdloven § 14-12, slik at det fremgår at engangsstønaden skal utbetales til adoptivmoren. Flertallet har merket seg at det samtidig presiseres at adoptivfaren kan få utbetalt engangsstønad dersom han adopterer alene og ikke har opptjent rett til løpende adopsjonspenger.

Flertallet viser til at dersom en adoptivfar som adopterer alene mottar løpende adopsjonspenger, har han bare krav på engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte adopsjonspenger. Flertallet støtter Regjeringens endringer i forbindelse med forholdet mellom engangsstønaden ved fødsel og adopsjon.

*Merknader til kap. 9 Avtjening av sivil eller militær verneplikt som grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil anbefale at det åpnes for

at avtjening av verneplikt skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger på linje med yrkesaktivitet.

Flertallet har merket seg at når det gjelder opptjeningsgrunnlaget, foreslås det en parallell til det som gjelder ved utbetaling av dagpenger ved arbeidsledighet. Inntektsgrunnlaget skal minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjeneren har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager.

Flertallet vil understreke at kvinner som avtjener verneplikt må selvsagt inkluderes slik at deres militærtjeneste også regnes som yrkesaktivitet.

Flertallet har merket seg at spørsmålet om hvor lang permisjonstid fedre skal kunne ta mens de avtjener militær- eller siviltjeneste, må vurderes nærmere av Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet. Flertallet støtter forslaget til endringer i forhold til avtjening av sivil og militær verneplikt som grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger.

*Merknader til kap. 10 Rehabiliterings- og attføringspenger som grunnlag for opptjening av fødsels- og adopsjonspenger*

Komiteen viser til at det forutsatt at Stortinget vedtar forslaget i Ot.prp. nr. 48 (1998-1999) om at rehabiliterings- og attføringspenger skal anses som pensjonsgivende inntekt, kan vurderes om ytelsene skal gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil, på bakgrunn av en slik vurdering, som også må omfatte de økonomiske konsekvensene, eventuelt komme tilbake med et forslag.

*Merknader til kap. 11 Valg av dekningsgrad for fødselspenger*

Komiteen har merket at valget av dekningsgrad knytter seg til mors valg av dekningsgrad, og ser at det er hensiktsmessig å se hele stønadsperioden under ett i de tilfeller der både mor og far tar ut fødselspenger. I praksis kan foreldrene velge å ta ut fødselspenger vekselvis ved at for eksempel begge arbeider halv uke eller at de arbeider annenhver uke. Komiteen viser til at skulle det åpnes for ulik dekningsgrad i disse tilfellene, ville regelverket bli lite praktisk for trygdeetaten. Komiteen vil understreke at begrensningen i gjeldende regelverk videreføres i de situasjoner der både mor og far skal ta ut fødselspenger.

Komiteen viser til at når det gjelder adopsjon, fremgår det av folketrygdloven § 14-15 andre ledd at bestemmelsene i § 14-6 om dekningsgrad for fødselspenger gjelder tilsvarende for adopsjonspenger.

*Merknader til kap. 12 Økonomiske og administrative konsekvenser*

Komiteen har merket seg de økonomiske og administrative konsekvensene av endringene i folketrygdloven som omhandler selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre.

### 3. FORSLAG FRA MINDRETALL

#### **Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:**

##### *Forslag 1*

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre m.v.) skal § 14-10 første til tredje ledd lyde:

Dersom både moren og faren fyller vilkårene for rett til fødselspenger, er 20 stønadsdager (4 uker) av stønadsperioden forbeholdt far (fedrekvote). Hvis faren helt eller delvis lar være å ta ut fedrekvoten, blir stønadsperioden tilsvarende kortere.

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-9 fjerde ledd bokstavene a til e er oppfylt. Når far tar ut fedrekvoten, får han fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel, uten hensyn til bestemmelsen i § 14-9 sjuende ledd første punktum.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at moren mottar graderte fødselspenger på opptil 50 pst. etter § 14-4 sjette ledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Femte og sjette ledd skal lyde:

For å få unntak etter fjerde ledd må det godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil gi urimelige utslag.

Selv om ingen av vilkårene i fjerde ledd bokstavene a til e er oppfylt, kan det i helt spesielle tilfeller gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom uforutsette hendinger gjør det urimelig å kreve uttak av fedrekvoten.

Nåværende § 14-18 blir ny § 14-19.

§ 14-19 andre og tredje ledd skal lyde:

Adoptivfaren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-18 tredje ledd bokstavene a til e er oppfylt. Når adoptivfaren tar ut fedrekvoten, får han adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel, uten hensyn til bestemmelsen i § 14-18 femte ledd første punktum.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at den andre av adoptivforeldrene mottar graderte adopsjonspenger på opptil 50 pst. etter § 14-14 åttende ledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Nåværende sjuende ledd oppheves.

#### **Forslag fra Fremskrittspartiet:**

##### *Forslag 2*

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en melding hvor en lik utbetaling erstatter dagens lovgivning vedrørende fødsels- og adopsjonspenger.

#### **Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:**

##### *Forslag 3*

Stortinget ber Regjeringa fremme forslag til endringer i folketrygdlovens kapittel 14, slik at mor og far likestilles i forhold til retten til fødselspenger. Dette innebærer at en yrkesaktiv far skal ha rett til fødselspenger ut fra egen opptjent rett etter folketrygdloven, uavhengig av mors disposisjoner før og etter fødselen.

### 4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Odels-tinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre m.v.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-4 skal lyde:

§ 14-4 *Generelle bestemmelser om fødselspenger*

Ved fødsel ytes det fødselspenger til barnets mor dersom hun har vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar til, se § 14-8 første ledd.

*For at faren skal ha rett til fødselspenger, må han ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før hans stønadsperiode tar til, se § 14-9.*

*Den pensjonsgivende inntekten må på årsbasis svare til minst halvparten av grunnbeløpet.*

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8 eller stønad ved barns sykdom m.m. etter kapittel 9, eller enten fødselspenger, svangerskaps- eller adopsjonspenger etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

- lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning,
- ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,



- c) vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 24 tredje ledd,
- d) løpende etterlønn fra arbeidsgiver,
- e) *avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.*

Det er et vilkår for rett til fødselspenger at vedkommende ikke er i arbeid. Ved delvis fravær fra arbeidet ytes det graderte fødselspenger, se også §§ 14-21 til 14-28.

Det er et vilkår for rett til fødselspenger etter fødselen at vedkommende har omsorgen for barnet. For moren gjelder likevel ikke dette vilkåret i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

§ 14-5 tredje ledd skal lyde:

*Til et medlem som avtjener militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste i opptjeningstiden etter § 14-4, skal inntektsgrunnlaget minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager.*

Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

§ 14-6 skal lyde:

*§ 14-6 Dekningsgrad for fødselspenger*

*Fødselspenger blir utbetalt enten med full dagsats eller med 80 pst. av full dagsats med tilsvarende forlengelse av stønadperioden. Stønadsmottaker velger dekningsgrad ved stønadperiodens begynnelse, og valget gjelder for hele stønadperioden. Dersom begge foreldrene mottar fødselspenger, må de velge samme dekningsgrad.*

§ 14-7 fjerde og femte ledd skal lyde:

Stønadperioden regnes sammenhengende fra det tidspunktet perioden begynner å løpe, se §§ 14-8 og 14-9. Den gjenværende del av stønadperioden kan likevel utsettes når den som mottar fødselspenger har lovbestemt ferie. Når ferien er slutt, må den gjenværende del av stønadperioden tas umiddelbart.

Etter fødselen kan stønadperioden utsettes også dersom den som mottar fødselspenger eller barnet er innlagt i helseinstitusjon. Stønadperioden kan utsettes også i andre særlige tilfeller når den som mottar fødselspenger er for syk til å ta seg av barnet.

§ 14-8 første ledd skal lyde:

Stønadperioden regnes tidligst fra 12 uker (60 stønadsdager) før fødselen. *Moren kan senest påbegynne stønadperioden tre uker (15 stønadsdager) før fødselen.* Dette gjelder uavhengig av om det er valgt utbetaling av fødselspenger med full dagsats eller med 80 pst. av full dagsats, se § 14-6. Stønadperioden et-

ter fødsel utgjør maksimalt 245 stønadsdager (49 uker) med redusert dagsats eller 195 stønadsdager (39 uker) med full dagsats, se § 14-6. Dersom moren tar en del av stønadperioden i tidsrommet mellom 12 og tre uker før fødselen, blir stønadperioden etter fødselen tilsvarende kortere.

§ 14-9 skal lyde:

*§ 14-9 Stønadperiode for faren*

*Faren kan ikke motta fødselspenger før fødselen eller i de første seks ukene etter fødselen, se § 14-8 første og andre ledd.*

*Når både moren og faren har opptjent rett til fødselspenger, kan faren ta ut fødselspenger i en stønadperiode på opptil 215 stønadsdager (43 uker) med redusert dagsats eller opptil 165 stønadsdager (33 uker) med full dagsats, se § 14-6.*

*Når moren ikke har opptjent rett til fødselspenger, kan faren ta ut fødselspenger i en stønadperiode på opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full dagsats, se § 14-6. Farens stønadperiode må tas ut innenfor den maksimale stønadperioden etter fødselen, se § 14-8 første ledd fjerde punktum.*

*Faren har rett til fødselspenger bare dersom moren etter fødselen*

- a) *går ut i arbeid,*
- b) *tar offentlig godkjent utdanning på heltid,*
- c) *tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid,*
- d) *på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,*
- e) *er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.*

*Farens rett etter fjerde ledd bokstavene d og e gjelder også i de første seks ukene etter fødselen.*

*Dersom moren mottar graderte fødselspenger, kan det ytes graderte fødselspenger til faren i samme tidsrom, se § 14-4 sjette ledd. Farens fødselspenger kan da ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsdel.*

*Dersom moren arbeider deltid etter fødselen, blir farens fødselspenger redusert tilsvarende reduksjonen i morens arbeidstid. Utgjør morens stillingsdel minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren fødselspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Får faren fødselspenger etter fjerde ledd bokstavene b til e, blir fødselspengene beregnet i forhold til hans egen stillingsdel.*

Hvis moren dør, har faren rett til fødselspenger for den gjenværende del av stønadperioden. Det samme gjelder når faren har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Faren har rett til fødselspenger etter dette leddet *selv om han har overtatt omsorgen i løpet av de første seks ukene etter fødselen.*

§ 14-10 andre til fjerde ledd skal lyde:

*Når faren tar ut fedrekvoten, får han fødselspen-  
ger beregnet i forhold til morens stillingsdel i opptje-  
ningstiden. Dersom morens stillingsdel har utgjort  
minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren fød-  
selspen-ger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel.  
Hvis faren bare har rett til reduserte fødselspen-  
ger, kan han velge ureduserte fødselspen-ger mot at fedre-  
kvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stø-  
nadsperioden blir da like mye forkortet.*

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vil-  
kårene i § 14-9 *fjerde ledd* bokstavene a til e er opp-  
fylt.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at  
moren mottar graderte fødselspen-ger på opptil 50 pst.  
etter § 14-4 *sjette ledd* eller etter bestemmelsene om  
tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

§ 14-12 fjerde ledd skal lyde:

Dersom det ytes fødselspen-ger *til mor*, utbetales  
engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger  
utbetalte fødselspen-ger.

§ 14-14 skal lyde:

§ 14-14 *Generelle bestemmelser om adopsjonspen-ger*

Ved adopsjon av barn under 15 år ytes det adop-  
sjonspen-ger. Adopsjon av ektefellens barn gir ikke  
rett til adopsjonspen-ger.

Adopsjonspen-ger ytes også til person som har for-  
eldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får  
tildelt foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 36  
og 37, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær  
enn tilsvarende barneloven § 44 a andre ledd.

Når ektefeller adopterer sammen, ytes det adop-  
sjonspen-ger til adoptivmoren dersom hun har vært yr-  
kesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst  
seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar  
til, se §§ 14-16 *fjerde ledd og 14-17*.

*For at adoptivfaren skal ha rett til adopsjonspen-  
ger, må han ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende  
inntekt i minst seks av de siste ti månedene før hans  
stønadsperiode tar til, se § 14-18.*

*Den pensjonsgivende inntekten må på årsbasis  
svare til minst halvparten av grunnbeløpet.*

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er  
gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpen-ger un-  
der arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter ka-  
pittel 8 eller stønad ved barns sykdom m.m. etter ka-  
pittel 9, eller enten fødselspen-ger, svangerskapspen-  
ger eller adopsjonspen-ger etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

- a) lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindel-  
se med videre- og etterutdanning,
- b) ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om sta-  
tens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,

- c) vartpen-ger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Sta-  
tens Pensjonskasse § 24 tredje ledd,
- d) løpende etterlønn fra arbeidsgiver,
- e) *avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obli-  
gatorisk sivilforsvarstjeneste.*

Det er et vilkår for rett til adopsjonspen-ger at ved-  
kommende har omsorgen for barnet og ikke er i ar-  
beid. Ved delvis fravær fra arbeidet ytes det graderte  
adopsjonspen-ger, se også §§ 14-21 til 14-28.

Til et medlem i trygden som adopterer alene, ytes  
det adopsjonspen-ger dersom vedkommende fyller vil-  
kårene i denne paragrafen.

§ 14-16 andre ledd skal lyde:

*Med de begrensninger som følger av §§ 14-17 til  
14-19 kan stønadsperioden deles mellom adoptiv-  
foreldrene når begge fyller vilkårene for rett til adop-  
sjonspen-ger etter § 14-14.*

Nåværende andre til sjette ledd blir nye tredje til sju-  
ende ledd.

§ 14-16 fjerde og femte ledd skal lyde:

Stønadsperioden regnes sammenhengende fra det  
tidspunktet adoptivforeldrene overtar omsorgen for  
barnet, se §§ 14-17 og 14-18. Den gjenværende del av  
stønadsperioden kan likevel utsettes når den som mot-  
tar adopsjonspen-ger, har lovbestemt ferie. Når ferien  
er slutt, må den gjenværende del av stønadsperioden  
tas umiddelbart.

Dersom barnet eller den av adoptivforeldrene som  
mottar adopsjonspen-ger er innlagt i helseinstitusjon,  
kan den gjenværende del av stønadsperioden utsettes.  
Stønadsperioden kan utsettes også i andre særlige til-  
feller når den som mottar adopsjonspen-ger, er for syk  
til å ta seg av *barnet*.

§ 14-17 skal lyde:

§ 14-17 *Stønadsperiode for adoptivmoren*

*Til adoptivmoren ytes det adopsjonspen-ger for  
den del av stønadsperioden som ikke er forbeholdt  
adoptivfaren, se § 14-19.*

*Adoptivmoren har likevel rett til hele stønadsperi-  
oden*

- a) *når adoptivfaren ikke har rett til adopsjonspen-ger*
- b) *når adoptivmoren er alene om omsorgen for bar-  
net*
- c) *når det etter § 14-19 femte til sjuende ledd er gjort  
unntak fra bestemmelsene om fedrekvoten.*

§ 14-18 skal lyde:

§ 14-18 *Stønadsperiode for adoptivfaren*

*Når både adoptivmoren og adoptivfaren har opp-  
tjent rett til adopsjonspen-ger, kan adoptivfaren ta ut  
adopsjonspen-ger i en stønadsperiode på opptil 245*

stønadsdager (49 uker) med redusert dagsats eller opptil 195 stønadsdager (39 uker) med full dagsats, se § 14-6.

Når adoptivmoren ikke har opptjent rett til adopsjonspenger, kan adoptivfaren ta ut adopsjonspenger i en stønadsperiode på opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert dagsats eller opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full dagsats, se § 14-6. Adoptivfarens stønadsperiode må tas ut innenfor den totale stønadsperioden for adopsjonspenger, se § 14-16.

Adoptivfaren har rett til adopsjonspenger bare dersom adoptivmoren etter omsorgsovertakelsen

- a) går ut i arbeid,
- b) tar offentlig godkjent utdanning på heltid,
- c) tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid, som i sum gir heltid,
- d) på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,
- e) er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.

Dersom adoptivmoren mottar graderte adopsjonspenger, kan det ytes graderte adopsjonspenger til adoptivfaren i samme tidsrom, se § 14-14 åttende ledd. Adoptivfarens adopsjonspenger kan da ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende adoptivmorens stillingsdel.

Dersom adoptivmoren arbeider deltid etter omsorgsovertakelsen, blir adoptivfarens adopsjonspenger redusert tilsvarende reduksjonen i adoptivmorens arbeidstid. Utgjør adoptivmorens stillingsdel minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel adoptivfaren adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Får adoptivfaren adopsjonspenger etter tredje ledd bokstavene b til e, blir adopsjonspengene beregnet i forhold til hans egen stillingsdel.

Hvis adoptivmoren dør, har adoptivfaren rett til adopsjonspenger for den gjenværende del av stønadsperioden. Det samme gjelder når adoptivfaren har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5.

§ 14-19 skal lyde:

§ 14-19 Fedrekvote

Dersom adoptivmorens yrkesaktivitet i opptjeningstiden har svart til minst halv stilling og adoptivfaren fyller vilkårene for rett til adopsjonspenger, er 20 stønadsdager (4 uker) av stønadsperioden forbeholdt adoptivfaren (fedrekvote). Hvis adoptivfaren helt eller delvis lar være å ta ut fedrekvoten, blir stønadsperioden tilsvarende kortere.

Når adoptivfaren tar ut fedrekvoten, får han adopsjonspenger beregnet i forhold til adoptivmorens stillingsdel i opptjeningstiden. Dersom adoptivmorens stillingsdel har utgjort minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel adoptivfaren adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel. Hvis adoptivfaren bare har rett til reduserte adopsjonspenger, kan

han velge ureducerte adopsjonspenger mot at fedrekvoten blir tilsvarende forkortet. Den samlede stønadsperioden blir da like mye forkortet.

Adoptivfaren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-18 tredje ledd bokstavene a til e er oppfylt.

Fedrekvoten kan benyttes helt ut samtidig med at adoptivmoren mottar graderte fødselspenger på opptil 50 pst. etter § 14-14 åttende ledd eller etter bestemmelsene om tidskonto i §§ 14-21 til 14-28.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd

- a) dersom sykdom gjør det urimelig å kreve at fedrekvoten blir benyttet,
- b) dersom adoptivfaren har vært arbeidsløs og begynner i arbeid i løpet av de siste seks månedene av adoptivmorens permisjonstid,
- c) dersom adoptivfaren er arbeidstaker og i forbindelse med sitt arbeidsforhold har langvarig opphold i utlandet som gjør det vanskelig å komme hjem for å ta ut fedrekvoten,
- d) dersom adoptivfaren er selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet, eneaksjonær e.l., og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil medføre betydelige økonomiske problemer,
- e) dersom adoptivfaren har et uregelmessig arbeidsforhold og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil skape betydelige problemer i forhold til arbeidet. Yrker med skiftordninger eller sesongsvingninger gir alene ikke grunn til unntak.

For å få rett til unntak etter femte ledd må det godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil gi urimelige utslag.

Selv om ingen av vilkårene i femte ledd bokstavene a til e er oppfylt, kan det i helt spesielle tilfeller gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom uforutsette hendinger gjør det urimelig å kreve uttak av fedrekvoten.

§ 14-20 første ledd skal lyde:

Til *kvinne* som adopterer barn under 15 år, men ikke har rett til adopsjonspenger, ytes det engangsstønad for hvert barn. Til *mann* som adopterer alene, ytes det engangsstønad for hvert barn dersom han ikke har rett til adopsjonspenger. Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til engangsstønad.

§ 14-20 femte ledd og nytt sjette og sjuende ledd skal lyde:

Dersom det ytes adopsjonspenger til adoptivmoren, utbetales engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte adopsjonspenger. Dette gjelder tilsvarende for adoptivfar som adopterer alene.

Dersom adoptivmoren dør, har adoptivfaren rett til engangsstønad. Det er et vilkår at han har overtatt

*omsorgen for barnet og at stønaden ikke allerede er utbetalt til adoptivmoren.*

*Adoptivfaren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Retten gjelder selv om adoptivmoren har fått utbetalt engangsstønad.*

## II

### *Ikraftsetting*

Denne loven trer i kraft 1. juli 2000.

Loven gjelder for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon finner sted tidligst 1. juli 2000.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 9. juni 2000

**May-Helen Molvær Grimstad**

leder

**Oddbjørg Ausdal Starrfelt**

ordfører og sekretær

## Vedlegg

### **Brev fra Barne- og familiedepartementet, statsråden, til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 7. juni 2000**

#### **Vedr. Ot.prp. nr. 52 (1999-2000) om folketrygd**

Jeg viser til brev datert 2. og 6. juni 2000. I brev av 2. juni ber Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om svar på følgende spørsmål:

«Forslag til fedres selvstendige opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger i Ot.prp. nr. 52 (1999-2000) inneholder begrensninger i rettigheten i lovforslagets § 14-9. Hva vil kostnadene utgjøre ved innføring, hvis rettigheten gjøres fullstendig uavhengig av moren?»

Slik forslaget er utformet, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel dersom mor etter fødsel:

- går ut i arbeid
- tar offentlig godkjent utdanning på heltid
- tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid
- på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet
- er innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet.

Dersom mor etter fødsel arbeider deltid, blir imidlertid fødselspengene til far redusert tilsvarende reduksjonen i mors arbeidstid. Utgjør mors stillingsdel minst 75 prosent av full arbeidstid, får likevel far fødselspenger beregnet i forhold til egen stillingsdel.

Det er altså bare i situasjoner der mor arbeider mindre enn 75 prosent stilling, at far etter forslaget får reduserte fødselspenger. I de øvrige omsorgssituasjonene som utløser rett for far, får han fødselspenger beregnet i forhold til egen stillingsdel.

Dersom fars rettighet skal gjøres fullstendig uavhengig av mors disposisjoner etter fødselen, vil kostnaden langt overstige de 90 millionene som ble anslått som årlig kostnad forbundet med innføring av en delvis selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for far.

Dersom det ikke stilles krav om et omsorgsbehov etter fødselen, kan man i ytterste konsekvens risikere at samtlige av de anslagsvis 12 000 fedrene som i dag ikke har rett til fødselspenger, får slik rettighet og benytter seg av den. Kostnadene per uke vil i så fall utgjøre ca 50 millioner kroner. Det er her tatt utgangspunkt i at ukeprisen for fødselspenger til fedre utgjør ca 4 000 kroner. Dersom 12 000 fedre i snitt tar fire uker, vil årlig kostnad utgjøre ca 200 millioner kroner.

Tar de derimot 12 uker i snitt, vil årlig kostnad utgjøre rundt 600 millioner kroner.

Jeg vil bemerke at kostnadene bare kan beregnes skjønnsmessig. Det knytter seg for det første usikkerhet hvor mange av disse fedre som vil bli omfattet av regelendringene. I tillegg er det høyst usikkert hvor mange av disse fedrene som vil gjøre bruk av sine nye rettigheter og i hvilken utstrekning de vil gjøre bruk av rettighetene. Vi forutsetter at en del av fedrene som i dag ikke har rett, vil bli fanget opp av endringsforslaget. Etter forslaget er imidlertid fars rett avhengig av mors tilpasninger etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon. Dersom mor ikke ønsker eller har mulighet til å gå ut i arbeid eller utdanning eller dersom hun ikke er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet på grunn av sykdom eller skade, vil far ikke ha uttaksrett til fødsels- eller adopsjonspenger. Det er grunn til å anta at en del av familiene der far per i dag ikke har rett til fødselspenger, har innrettet seg på at mor skal være hjemmearbeidende i noen tid. I så fall er det mindre trolig at hun vil gå ut i arbeid eller utdanning i tiden etter fødselen. For studentmødrene stiller det seg imidlertid annerledes. Det er grunn til å tro at en del yrkesaktive fedre vil benytte seg av sin nye rettighet i situasjoner der mor ønsker å påbegynne eller gjenoppta utdanning etter fødselen. Hvis fars rett skal gjøres helt uavhengig av mors tilpasninger etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved adopsjon, kan konsekvensen bli at et betydelig antall fedre vil gjøre bruk av sine rettigheter selv om mor samtidig er hjemme og tar seg av barnet.

I brev datert 6. juni 2000 stiller Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen spørsmål om *hva prove-nyvirkningen vil være dersom fedrene skal få fødselspenger beregnet ut fra egen stillingsstørrelse også for fedrekvoten.*

Kostnaden forbundet med å gi alle fedre som har plikt til å ta fedrekvote fødsels- eller adopsjonspenger beregnet i forhold til sin egen stillingsdel, er anslått til om lag 36 millioner kroner på årsbasis. Departementet anslår at om lag 8 000 fedre der mor arbeider kortere deltid enn 75 prosent vil få et fødselspengegrunnlag som er 1 250 kroner høyere per uke enn i dag. Departementet legger videre til grunn at om lag 90 prosent av disse fedrene vil ta ut 4 uker. (7 200 fedre x 1 250 kroner x 4 uker = 36 mill kroner)